

גבולות היחידה: פרק מ"ד פסוקים י"ח-ל"ד

נושא היחידה: נאום יהודה

מספר שיעורים: 1

כתבה: אביגיל באס

כללי:

יחידה זו פותחת את פרשת ויגש.

בעקבות מעשה הגביע שנמצא באמתחת בנימין, רק בנימין אמור להישאר להיות עבד ליוסף. האחים אינם יכולים לקבל זאת, במיוחד כי הם יודעים למה זה יגרום אצל יעקב. לכן, יהודה ניגש לדבר עם השליט (יוסף) ולנסות להעביר את רוע הגזירה. בפסוקים אלה נלמד באילו טיעונים מנסה יהודה לשכנע את יוסף, ובהמשך הפרשה נראה אם הוא אכן הצליח בכך.

הערה מתודית: בפרק יש "עבר לפני עבר": סיפורי יוסף קרו בעבר, ובפרקנו מספר יהודה על מה שאירע זמן מה לפני כן. מכיוון שסדר הזמנים קשה לילדים בגיל זה, ניתן להיעזר במיומנות הסידור ברצף, כאשר בסוף הרצף נכתוב: 'יהודה מספר ליוסף את מה שקרה' וכדומה. כמו כן, ניתן לבקש מהילדים להמחז את הוויכוח, וכך הם יבינו שיהודה מספר דברים שהתרחשו קודם לכן.

פתיחה:

פתיחה חווייתית - המחזה: המורה נכנס לכיתה לבוש בבגדים של פעם, וכותב על הלוח בגדול:

מה צושיט????????

מקשה תצלו ל!

המורה מראה פנים מודאגות, ואומר לכיתה שהוא ממש מוטרד ממה שהוא יודע מה לעשות – זה מכניס קצת למתח. אחר כך הוא יסביר שהוא יהודה, הבן של יעקב, והוא ממש לא יודע מה לעשות!

הוא ערב לבנימין, והבטיח לאביו יעקב שיחזיר אותו בשלום הביתה ושלא יקרה לו דבר, ופתאום! נמצא אצלו הגביע, והשליט במצרים רוצה לקחת אותו לעבד! הוא ממש שבור, ולא יודע מה לעשות! הוא חייב להחזיר את בנימין הביתה, ואם לא- הוא יגרום לאביו צער גדול שהוא עלול למות ממנו, וגם יהודה יהיה חוטא לכל חייו! הוא יבקש עזרה מהכיתה, אם יש להם רעיונות מה הוא יכול לעשות במצב הביש הזה!

התלמידים מציעים רעיונות.

לאחר הצעת הרעיונות, המורה ימשיך בהצגה:

"יש לי רעיון! אני אנסה לדבר עם צפנת פענח, נו! זה המשנה למלך המוזר של פרעה! כמה דברים מוזרים קרו לנו אתו!
אני אנסה לשכנע אותו, לדבר אתו..."
המורה: עכשיו ניכנס לפסוקים, ונראה מה וכיצד יהודה ניסה לשכנע את יוסף...

לימוד הפסוקים:

פסוק י"ח: יהודה אומר אומץ והולך לדבר עם השליט (יוסף), כדי לנסות להעביר את רוע הגזירה, שבנימין צריך להישאר במצרים ולהיות עבד ליוסף כיוון שהגביע נמצא באמתחתו. אנו רואים שיהודה מתייחס בכבוד רב ליוסף. אנו רואים שיהודה בחר בדרך השלום והפיוס, מתוך תקווה שיצליח לעורר את רחמיו של מושל מצרים.

← לבקש מהתלמידים לזהות מילים של כבוד בפסוק י"ח;

← אפשר להקריא את הפסוק על הלוח ולהדגיש את המילים.

"בי אֲדַנִּי (בְּבִקְשָׁה, לְשׁוֹן תַּחֲנוּנִים) יְדַבֵּר-נָא עֲבָדְךָ דָּבַר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאַל-יִחַר אַפְּךָ (אל תִּכְעַס) בְּעַבְדְּךָ" - מתייחס אל יוסף כאדון, והוא=יהודה עבדו.

יהודה מבקש שיוסף לא יכעס על כך שהוא מעז לגשת לדבר לפני איש חשוב כמוהו.

"כי כְּמוֹךָ כְּפָרְעָה" - כי חָשׁוּב אַתָּה כְּמוֹ פְּרָעָה. [רש"י: "חשוב אתה בעיני כמלך..."]

יהודה מתנצל על כך שהוא מעז לדבר לפני יוסף אף על פי שהוא חשוב בעיניו כמלך.

להפנות שאלה לתלמידים: מדוע דווקא יהודה ניגש לדבר עם יוסף? הרי כל האחים נמצאים שם.

תשובות מתאימות:

1. מפני שיהודה התחייב לאביו להיות ערב בעד בנימין ולשמור עליו מכל משמר, והתחייב להחזירו בשלום. להדגיש את גילויי האחריות של יהודה (ראו "מסרים והפנמה").

← **ניתן משימה לתלמידים-** למצוא בפסוקים בפרשה הקודמת, היכן יהודה קיבל את האחריות, הערבות.

פרק מ"ג פס' ט': "אֲנֹכִי אֶעֱרְבֶנּוּ מִיַּד תִּבְקָשֶׁנּוּ, אִם-לֹא הִבִּיאֲתִיו אֵלַיךְ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ, וְחָטַאתִי לָךְ כָּל-הַיָּמִים".

פרק מ"ד פס' ל"ב: "כי עבדך ערב את הנער" (ראו פירוש רש"י).

2. יהודה הוא זה שהציע למכור את יוסף, ולכן הוא רצה לתקן את חטאו יותר מכל האחים.

3. יהודה היה מנהיג האחים והגיבור שבכולם.

בהתנהגותו של יהודה, אנו רואים שהוא ממש חזר בתשובה שלמה על מכירת יוסף: הוא לא מוותר על בנימין, מעז לדבר לפני השליט כדי להשיגו, ואף מוכן להיות עבד כל חייו כדי לשחרר את בנימין (ראו "מסרים והפנמה").

יוקים י"ט-ל"ב: יהודה מנסה, בעזרת טיעונים שונים, לשכנע את השליט שישחרר את בנימין. הוא מכבד מאוד את השליט, ויחד עם זאת, אומר את טענותיו בבירור ובפירוט. אנו רואים את נכונותו הרבה של יהודה לפעול להצלת בנימין, ואת עמידתו הנחושה לשחרר את בנימין בכל דרך (ראו "מסרים והפנמה").

אום של יהודה ארוך מאוד, ואנחנו יודעים שכל פסוק בתורה מדוד, ולכן אנחנו מבינים שנאום זה חשוב מאוד.

← משימת הכנה ללימוד פסוקים י"ט-ל"ב:

- * לפני קריאת הפסוקים הבאים, המורה יחלק את הכיתה לשלוש קבוצות.
- * המורה יכתוב על הלוח את שלושת הטיעונים המרכזיים שיהודה מזכיר בנאומו.
- * כל קבוצה תהיה אחראית למצוא באילו פסוקים כתוב "הטיעון שלה".
- * המורה יכתוב את שמות הפסוקים ליד הטיעונים המתאימים, בהתאם למה שהתלמידים מצאו.
- * לאחר מכן, המורה יקרא את יחידת הפסוקים ברצף ויסכם את כל דברי יהודה.

← במהלך הקריאה ניתן לבקש מהילדים למצוא ביטויים המלמדים על הנימוס והכבוד

בדבריו של יהודה (ראו "מסרים והפנמה").

7) פעמים במהלך נאומו, הוא קורא ליוסף "אדני". לעומת זאת, את עצמו, את אחיו

ואת אביו הוא מכנה 12 פעמים בכינוי 'עבדים'.

טיעון 1: יוסף ביקש להביא את בנימין, והבטיח לשמור עליו.

(פסי כ"א: "ותאמר אל עבדיך הורידוהו אלי ואשימה עיני עליו")

טיעון 2: אביו יכול למות מצער וסבל.

יהודה מנסה לעורר את רחמיו של יוסף, ומספר שליעקב ובנימין יש קשר קרוב, ואם בנימין לא יחזור- משהו רע יקרה ליעקב- הוא עלול למות מרוב צער (פסי ל"א: "והיה כראותו כי אין הנער ומתי").

טיעון 3: יהודה ערב לבנימין. הוא אחראי להחזיר אותו בריא ושלם. אם לא יחזיר אותו, הוא ייחשב לאשם כל חייו.

(פסי ל"ב-ל"ג: "כי עבדך ערב את הנער", "ועתה ישב נא עבדך תחת הנער").

פסוקים ל"ג-ל"ד: יהודה מציע להיות עבד במקום בנימין, כדי שבנימין יוכל להשתחרר ולשוב לביתו ולא ייגרם צער לאביו שעלול למות ממנו. העבדים במצרים עבדו בעבודות קשות ומפרכות, ולמרות זאת, יהודה מציע להיות עבד ליוסף. במוכנות זו, גילה יהודה מסירות נפש גדולה למען אחיו בנימין, בהסכמתו לעבוד עבודות קשות ביותר במשך כל חייו. הצעה זו של יהודה מלמדת על כך שהוא חזר בתשובה שלמה על חלקו במכירת יוסף (ראו "מסרים והפנמה").

מסרים והפנמה:

- * **אומץ לעשות משהו שאתה מאמין בו, גם כשזה קשה-** יהודה עומד ומדבר לפני השליט, ואפילו "מוכיח" אותו על התנהלותו כלפיהם- דבר שדורש אומץ רב ושהוא לא פשוט. נדגיש שיהודה נמצא מול האדם כמעט החזק ביותר בעולם! משנה למלך של האימפריה הגדולה והחזקה של אותה תקופה... דרוש אומץ גדול לעשות את מה שהוא עשה. (אם מתאים- אפשר לבקש מהתלמידים לשתף במשהו שהם עצמם ידעו שחשוב שיעשו, אך נדרש מהם אומץ לעשות זאת ולהתגבר על חששות ואולי על הערות של חברים.)
- * **אחריות ועמידה בהתחייבות ודאגתו של יהודה לאביו-** יהודה ניגש לדבר עם יוסף, משום שהוא הבטיח לאביו להיות ערב לבנימין. יהודה עשה הכול כדי שבנימין יחזור ליעקב. ראינו את נכונותו הרבה של יהודה לפעול להצלת בנימין, ואת עמידתו הנחושה לשחרר את בנימין בכל דרך. יהודה אפילו היה מוכן להישאר במצרים ולהיות עבד במקום בנימין.
- * **תשובתם השלמה של האחים, ובמיוחד תשובתו של יהודה-** יהודה והאחים דואגים לבנימין אחיהם, ומוכנים לעשות הכול למענו, עד כדי מסירות נפש. רואים שהם שבו בתשובה גמורה על עוון מכירת יוסף.

סיכום

למדנו ביחידה הקודמת, כי באמצעות מעשה הגביע, רצה יוסף לבדוק את התייחסות האחים לבנימין, ולהיות בטוח שהם לא מוכנים "לוותר" על בנימין כפי שעשו ביחס אליו. ביחידה זו ראינו שהאחים אכן עמדו בניסיון ולא הסכימו להשאיר את בנימין להיות עבד במצרים ולחזור הביתה בלעדיו.

ראינו שיהודה התייחס בכבוד רב ליוסף, ובמקביל הציג את טענותיו בבירור ובפירוט. הוא הזכיר את בקשתו של יוסף להביא את בנימין, ואת הבטחתו שישמור עליו. הוא סיפר על ההתנגדות של יעקב לשליחת בנימין מכיוון שהוא היחיד שנשאר מאמו, שכן אחיו איננו. יהודה סיפר ליוסף שאביו ימות אם בנימין לא יחזור, והוא- יהודה ערב לו.

לבסוף הציע יהודה להיות עבד במקום בנימין ולשחרר את בנימין לביתו.

להפנות שאלה לתלמידים: האם לדעתכם יהודה הצליח לשכנע את יוסף לשחרר את בנימין? **המורה יעורר סקרנות:** את זה נגלה ביחידה הבאה! חכו לפרק מ"ה!

אפשר לתת לתלמידים משימות אישיות לסיכום:

1. התלמידים יכתבו דף מיומנו של יהודה. אפשר לכתוב פתיחה מעין: "לילה, אני יושב בכלא המצרי ולא מבין איך הסתבכנו! מה נעשה עם צפנת פענח הזה?...". ומכאן התלמידים ימשיכו.

2. כל אחד יכתוב במחברתו מה הוא חושב שיקרה בהמשך. האם יוסף ישתכנע וישחרר את בנימין והאם לא. הוא ינמק מדוע הוא חושב כך. אפשר לעשות את המשימה גם כפעילות קבוצתית. יש קבוצה שצריכה לייצג דעה אחת וקבוצה שנייה דעה אחרת וצריכים להביא נימוקים לכך.

הצעות להמחשה:

- פתיחה חווייתית – הצגה.
- לסיכום היחידה, ניתן להמחזי עם הכיתה את ההתרחשות, וכך גם יהיה מובן יותר ה"סיפור בתוך סיפור" - "עבר לפני עבר".

הרחבה-משימת אתגר לסיכום, אם יש זמן:

אם הזמן מאפשר, ניתן לבקש מהילדים לחפש בפרקים הקודמים: פרטים הנמצאים כעת בסיפורו של יהודה, דברים שיהודה מספר עליהם - למצוא את המקור שלהם בפרקים הקודמים.

